

Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişki

Berfin Ceylan¹, Erkan Durar²

Öz

Bu çalışma üniversite öğrencilerinde afet bilinci ile psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini 18-35 yaşlarında 428 kadın, 215 erkek olmak üzere toplam 643 üniversite öğrencisi (birinci sınıf-dördüncü sınıf) oluşturmuştur. Çalışmanın verileri yüz yüze elde edilmiştir. Çalışmada veri toplamak için "Genel Bilgi Formu", "Afet Bilinci Algı Ölçeği" ve "Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterlilik Ölçeği (PİUÖÖ)" kullanılmıştır. Veri analizinde tanımlayıcı istatistiksel metodlar (ortalama, sayı, yüzdeler), Mann Whitney U Testi, Kruskal Wallis H Testi ve Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %33,4'ü erkek ve %66,6'sının kadın olduğu ve öğrencilerin minimum: 18, maksimum: 35 yaşında oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin afet bilinci algıları ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca Afet Bilinci Algı Ölçeği ile PİUÖÖ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Afet Bilinci Algı Ölçeği ve PİUÖÖ ile cinsiyet, sınıf, afet deneyimi olanlar ve akademik ortalama değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin afet bilinci algıları ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlik puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmüştür. Gelecekte bu konuda farklı yaş grupları ve örneklem üzerinde çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet Bilinci, Psikolojik İlk Yardım, Üniversite Öğrencileri

Relationship Between University Students' Disaster Awareness and Self-Efficacy in Applying Psychological First Aid

Abstract

This study was conducted to determine the relationship between disaster awareness and self-efficacy in psychological first aid practice among university students. The sample of the study consisted of a total of 643 university students (freshman to senior), including 428 women and 215 men aged between 18 and 35. The data for the study was collected in person. To collect data, the "General Information Form," "Disaster Awareness Perception Scale (DAPS)," and "Psychological First Aid Self-Efficacy Scale (PFASES)" were used. For data analysis, descriptive statistical methods (mean, number, percentage), Mann Whitney U Test, Kruskal Wallis H Test, and Spearman Correlation analysis were utilized. It was determined that of the participating students, 33.4% were male and 66.6% were female, ranging in age from 18 to 35. Students' awareness of disaster preparedness and their self-efficacy levels in applying psychological first aid were found to be high. In addition, a significant positive correlation was found between the Disaster Awareness Perception Scale and the PFASES. Statistically significant differences were found between the Disaster Awareness Perception Scale and PFASES and the variables of gender, class, disaster experience, and

¹ Lisans Öğrencisi, Hemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Iğdır Üniversitesi, Iğdır
e-posta / e-mail: berfindceylan@gmail.com ORCID No: 0009-0002-8999-5528

² Öğr. Gör, Dr., Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Iğdır Üniversitesi, Iğdır
İlgili yazar e-posta/Corresponding author e-mail: erkandurar@gmail.com ORCID No: 0000-0003-1793-0522

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article

Ceylan, B. ve Durar, E., (2025). Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişki. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(3), 1086-1098.

academic average. It was observed that students' disaster awareness perceptions and mean PFASES scores were high. It is recommended that future studies on this subject be conducted with different age groups and samples.

Keywords: Disaster Awareness, Psychological First Aid, University Students

1. GİRİŞ

Türkiye, afetlerin çok sık görüldüğü bir bölge de yer almaktadır. Küresel Risk Endeksi'ne göre Türkiye afet riski açısından 191 ülke arasında 45'inci sırada bulunmaktadır. Ayrıca 5,0 endeks puanı ile "yüksek risk" grubundaki ülkeler arasında yer almaktadır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı(URL 1, 2018; Yiğit vd., 2020). Afetler, "toplumun tamamını ya da bir bölümünü etkileyen fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay" olarak tanımlanmaktadır (URL 2, 2023; Patel vd., 2023). AFAD 2023 yılı verilerine göre, Türkiye genelinde 5233 doğal afet olayı yaşandığı belirtilmektedir (URL 2, 2023). Doğal afetlerin yaşanması çok fazla can kaybı, yaralanma ve mal kayıplarına yol açmaktadır (Li vd., 2023; Marangoz ve İzci, 2023). Afetler, insanların hayatlarını ve beden bütünlüklerini tehdit eder, kendilerine ve çevrelerine olan güvenlerini sarsar, kontrol kaybı hissine ve bir dizi kaygıya neden olurlar (Makwana, 2019). Bu nedenlerden dolayı, afetlerden etkilenen insanlar genellikle fiziksel, bilişsel, ekonomik, psikolojik ve davranışsal sorunlar yaşarlar (Goldmann ve Galea, 2014 ; Saeed ve Gargano, 2022). Afetler çoğunlukla öngörülemez olaylar oldukları için, insanların bu durumla baş edebilmesi, bu duruma hazırlıklı olma, bilgi ve bilinç düzeylerine bağlıdır (Fahjan vd., 2015; Dikmenli ve Yakar, 2019). Afet bilinci, bireylerin ve toplumların doğal veya insan kaynaklı afetlere karşı hazırlıklı olma, risk azaltma ve etkili müdahale konularında sahip oldukları bilgi, beceri ve tutumları ifade eder. Bu kavramsal çerçeve, afet öncesi, sırası ve sonrasında süreçleri kapsayan bütüncül bir yaklaşımı içerir. Afet bilinci, risk algısı, hazırlık düzeyi, erken uyarı sistemlerinin anlaşılması ve uygun davranış kalıplarının benimsenmesi gibi unsurları bünyesinde barındırır(Güldü, 2023). Dolayısıyla afet öncesinde gerekli önlemleri almak ve afet sonrasında afetzedelere yönelik yardım davranışı içerisinde bulunmak büyük önem taşımaktadır. Dünya sağlık örgütü (DSÖ), afetler sonrasında psikososyal müdahalenin önemine vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla yaklaşım olarak psikolojik ilk yardımı (PİY) önermektedir (Brymer 2006, DSÖ, 2011). Psikolojik ilk yardım, "afet, kaza, terör saldırısı veya bireysel/toplumsal düzeyde olumsuz etkilere neden olan herhangi bir olay sırasında ya da sonrasında gerçekleştirilen bir çeşit erken dönem psikososyal müdahale" yaklaşımıdır (Brymer vd., 2006; Demircioğlu vd., 2019). Psikolojik ilk yardım uygulamaları, "olay sırasında veya sonrasında bireylerin fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasını, olayın bireyler üzerindeki etkilerini ve olası travma sonrası stres semptomlarını olabildiğince en aza indirmeyi" amaçlamaktadır. Ayrıca kısa ve uzun vadedeki adaptif işlevselliği ve baş etmeyi hedefleyen bir koruyucu ruh sağlığı müdahalesi olarak da belirtilmektedir (Brymer vd; Demircioğlu vd., 2019; Gispén ve Wu, 2018). Psikolojik ilk yardım, insanların bir afetten sonraki günlerde veya haftalarda mahremiyetlerinin sağlandığı güvenli bir yerde duygularını ve deneyimlerini ifade etmelerine olanak tanıyarak rahatlamalarını ve yaşadıklarını anlamalarını sağlamaktadır (Everly vd., 2022; Saeed ve Gargano, 2022). Literatüre bakıldığında, psikolojik ilk yardımın, travmatik olay sonrası riski azalttığı ve dirençliliği artırdığını gösteren çalışmalar yer almaktadır (Aker, 2012, Kılıç ve Şimşek, 2018; Demircioğlu vd., 2019). Psikolojik ilk yardım, sadece sağlık çalışanlarının değil, herkesin uygulayabileceği bir yaklaşım olarak geliştirilmiştir (Fox vd., 2012; Minihan vd. 2020; Everly vd., 2022).

Üniversite öğrencileri ile yürütülen bazı çalışmalarda, üniversite öğrencilerinin afetlerde farkındalık ve afetlere hazırlık bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu saptanmıştır (Altındış vd., 2017; Şahin vd., 2018). Ayrıca literatüre bakıldığında üniversite öğrencileri ile yapılmış, afet bilinci algı

düzeyleri (Coveleski, 2014; Özkazanç ve Yüksel, 2015; Yazıcı ve Ulu Kalın, 2018) ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliklerini (Barde ve ark., 2023; Kim ve Choi, 2022) belirlemeye ilişkin az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin afet bilinci algıları ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilikleri, toplumun afetlere hazırlıklı olması ve etkili müdahale edebilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Bu iki unsur arasındaki ilişkinin incelenmesi, öğrencilerin afetler karşısındaki tutumlarını ve davranışlarını anlamak için önemli bir adımdır. Afet bilinci, öğrencilerin afetlerin potansiyel etkilerini anlamalarını ve gerekli önlemleri almalarını sağlarken, psikolojik ilk yardım öz yeterliliği ise afet sonrası süreçte hem kendilerine hem de başkalarına destek olabilmeye kapasitelerini gösterir (Güldü, 2023; Kılıç ve Şimşek, 2018). Üniversite öğrencilerinin bu konulardaki farkındalıklarının ve becerilerinin geliştirilmesi, toplumun genel afet hazırlığını ve direncini artırmada önemli bir rol oynayabilir. Özellikle Türkiye gibi doğal afetlerin sık yaşandığı bir ülkede, öğrencilerin afet öncesi, anı ve sonrasında nasıl davranmaları gerektiğini bilmeleri hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle, üniversite eğitimi sürecinde afet bilinci ve psikolojik ilk yardım konularına daha fazla ağırlık verilmesi, gelecek nesillerin afetlere karşı daha hazırlıklı ve dirençli olmalarını sağlayabilir. Ayrıca, bu alanda yapılacak araştırmalar, eğitim programlarının etkinliğini artırmak ve öğrencilerin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek için değerli bilgiler sunabilir. Afet yönetimi konusunda eğitim alan öğrenciler, toplumda daha aktif bir rol üstlenebilir ve acil durumlarda liderlik yapabilirler. Ayrıca, üniversitelerin afet hazırlığı ve müdahale planlarını geliştirmelerine katkıda bulunarak kampüs güvenliğini artırabilirler. Bu nedenle, çalışmanın amacı (1) üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliklerini incelemek ve (2) üniversite öğrencilerinde afet bilinci ile psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

2. METOD

2.1. Çalışmanın Tasarımı

Bu çalışma, kesitsel ve ilişki arayıcı bir desen kullanılarak yürütülmüştür.

2.2. Örneklem

Çalışmanın örneklemini 2023-2024 eğitim - öğretim dönemi içerisinde Iğdır Üniversitesinde öğrenim gören 643 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmamızda basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmamıza katılan 643 katılımcıdan elde edilen verilere göre, G*Power 3.1 istatistik paket programı kullanılarak yapılan post hoc güç analizinde, %95 güven düzeyinde ve orta etki büyüklüğünde, çalışmanın gücü %99 olarak hesaplanmıştır (Cohen, 1992). Çalışmanın dahil edilme kriterleri, çalışmaya katılmayı kabul etmek ve bilgilendirilmiş onamı imzalamaktır. Çalışmanın dışlanma kriteri ise çalışmadan ayrılmayı talep etmektir.

2.3. Araçlar

Öğrencilerden verileri toplamak için “Genel Bilgi Formu”, “Afet Bilinci Algı Ölçeği” ve “Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterliliği Ölçeği” kullanılmıştır.

- **Genel Bilgi Formu** : Araştırmacılar tarafından oluşturulan formda öğrencilerin yaş, cinsiyet, aylık gelir durumu v.b. kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik çoktan seçmeli 10 soru bulunmaktadır (Altındış vd., 2017; Şahin vd., 2018).
- **Afet Bilinci Algı Ölçeği**: Dikmenli ve arkadaşları tarafından geliştirilen 5’li likert tipinde bir ölçektir (Dikmenli vd., 2018). Ölçekteki maddeler; (1) “kesinlikle katılmıyorum”, (2) “katılmıyorum”, (3) “kararsızım”, (4) “katılıyorum” ve (5) “kesinlikle katılıyorum” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek toplamda 36 maddeden oluşmaktadır. Bunlar içerisinde 27 olumlu ve 9 olumsuz madde yer almaktadır. 12, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 ve 29 numaralı maddeler negatif olarak belirlenmiş ve veri analizleri yapılmadan önce bu maddeler ters kodlanmıştır. Afet bilinci algı ölçeği afet eğitimi bilinci, afet öncesi bilinç, yanlış afet bilinci

ve afet sonrası bilinç olmak üzere dört alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alpha değerinin 0.722 olduğu belirtilmiştir. Ölçek puanının yüksek olması afet farkındalık ve bilincinin yüksek olduğunu göstermektedir(Dikmenli vd., 2018). Bu çalışmada *Cronbach's Alpha* değeri alt ölçeklerde 0.815-0.898 arasında değişmekte olup, ölçek toplamında ise 0.896 olarak bulunmuştur.

- **Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterlilik Ölçeği(PIUÖÖ):** PIUÖÖ, Bayageldi ve Şimşek (2022) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 35 madde ve tek alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten 1 ila 5 puan alınabilmektedir. Ölçeğin toplamından en düşük 35 en yüksek 175 puan alınabilmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamakta ve toplam puanı tek faktörden alınan puanların toplanmasıyla elde edilmektedir. Puanın yüksek olması psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliğinin yüksek olduğunu, puanın düşük olması ise psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliğinin düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alpha değeri $\alpha = 0.951$ 'dir(Bayageldi ve Şimşek, 2022). Bu çalışmada *Cronbach's Alpha* değeri ölçek toplamında 0.970 olarak bulunmuştur.

2.4. İşlem

Anket formu çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere Aralık 2023-Nisan 2024 tarihleri arasında araştırmacı tarafından çalışma hakkında bilgi verilerek sınıf ortamında ders saatinde yüz yüze yaklaşık 25 dakika içerisinde uygulanmıştır.

2.5. Etik Konular

Çalışmaya başlamadan önce ölçeklerin kullanılması için yazarlardan izin alındı. Ardından Iğdır Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurulu Başkanlığı'ndan (tarih: 06.12.2023, sayı:4) etik kurul onayı alındı. Uygulamanın yapıldığı Iğdır Üniversitesi'nden (tarih:18.12.2023, sayı: E-9147595-020-123626) yazılı izin alındı. Araştırma formları uygulanmadan önce katılımcılardan bilgilendirilmiş onam yazılı olarak alınmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 20.0 programıyla değerlendirildi. Verilerin analizinde (sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma) tanımlayıcı istatistikler kullanıldı. Çalışmaya ait verilerin normal dağılıp dağılmadığının tespiti için Kolmogorov-Smirnov analiz sonuçlarına bakılmış olup, analiz sonucunda verilerin normal dağılmadığı görülmüştür($p < .05$). Verilerin normal dağılım göstermemesinden dolayı parametrik olmayan testler kullanılmıştır. İkili gruplarda Mann-Whitney U Testi, üç ve üzeri gruplarda Kruskal-Wallis H testi ve ilişki analizinde ise Spearman Rank korelasyon testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Öğrencilerin %33,4'ü erkek ve %66,6'sı kadındır. Öğrencilerin (minimum: 18, maksimum: 35) yaşında oldukları, %48,4'ünün birinci sınıf olduğu ve öğrencilerin akademik ortalamalarını orta (%58,6) olarak değerlendirdiği görülmüştür. Öğrencilerin aile gelir durumunun orta düzeyde olduğu (%77,0), anne (%52,0) ve babalarının (%66,9) çoğunluğunun ilköğretim-ortaokul mezunu oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin %83,3'ünün afet deneyiminin olmadığı ve %95,8'inin psikolojik ilk yardım eğitimini almadığı saptanmıştır (Tablo 1).

Öğrencilerin kullanılan ölçeklerden aldıkları puan dağılımlarına bakıldığında (Tablo 2), afet bilinci algıları ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliklerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

Değişkenler	(n=643)	
	Sayı	%
Yaş		
18-20 arası	295	46.0
21 ve üzeri	348	54.0
Cinsiyet		
Kadın	428	66.6
Erkek	215	33.4
Öğrenim görülen sınıf		
Birinci	311	48.4
İkinci	289	44.9
Üçüncü	2	0.3
Dördüncü	41	6.4
Akademik Ortalama Değerlendirme		
İyi	246	38.3
Orta	377	58.6
Kötü	20	3.1
Aile Gelir Durumunu Değerlendirme		
İyi	98	15.2
Orta	495	77.0
Kötü	50	7.8
Babanın eğitim durumu		
Okuma-yazma bilmiyor	49	7.6
İlkokul-Ortaokul	430	66.9
Lise	126	19.6
Ön Lisans	15	2.3
Lisans	21	3.3
Lisansüstü	2	0.3
Annenin eğitim durumu		
Okuma-yazma bilmiyor	239	37.2
İlkokul-Ortaokul	335	52.0
Lise	46	7.2
Ön Lisans	14	2.2
Lisans	8	1.2
Lisansüstü	1	0.2
Afet Deneyimi		
Evet	109	17.0
Hayır	534	83.0
Psikolojik İlk Yardım Eğitimi Alma Durumu		
Evet	27	4.2
Hayır	616	95.8

Afet Bilinci Algı Ölçeği, “Afet Öncesi Bilinç” ve “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutunda; cinsiyet değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu, erkek öğrencilerin puan ortalamasının kadın öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutu ve PIUÖÖ de; afet deneyimi değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), afet deneyimi olan bireylerin puan ortalamasının afet deneyimi olmayan bireylerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Eğitimi Bilinci”, “Afet Öncesi Bilinç” alt boyutu ve “Afet Bilinci Algı Ölçeği” toplam puanında; sınıf değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve dördüncü sınıfta eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasının diğer sınıflarda eğitim gören öğrencilerin

puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Yanlış Afet Bilinci” alt boyutunda ise; birinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasının diğer sınıflarda eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutları, “Afet Bilinci Algı Ölçeği” ve PİUÖÖ toplam puanında; akademik ortalama değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), akademik ortalaması iyi olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması orta ve kötü olan öğrencilerin puan ortalamasından ve akademik ortalaması orta olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması kötü olan öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Eğitimi Bilinci” ve “Afet Öncesi Bilinç” alt boyutunda ise; akademik ortalaması kötü olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması iyi ve orta olan öğrencilerin puan ortalamasından ve akademik ortalaması iyi olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması orta olan öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Afet Bilinci Algı Ölçeği, “Afet Öncesi Bilinç” ve “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutunda; cinsiyet değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu, erkek öğrencilerin puan ortalamasının kadın öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutu ve PİUÖÖ de; afet deneyimi değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), afet deneyimi olan bireylerin puan ortalamasının afet deneyimi olmayan bireylerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Eğitimi Bilinci”, “Afet Öncesi Bilinç” alt boyutu ve “Afet Bilinci Algı Ölçeği” toplam puanında; sınıf değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve dördüncü sınıfta eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasının diğer sınıflarda eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Yanlış Afet Bilinci” alt boyutunda ise; birinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasının diğer sınıflarda eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutları, “Afet Bilinci Algı Ölçeği” ve PİUÖÖ toplam puanında; akademik ortalama değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), akademik ortalaması iyi olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması orta ve kötü olan öğrencilerin puan ortalamasından ve akademik ortalaması orta olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması kötü olan öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Eğitimi Bilinci” ve “Afet Öncesi Bilinç” alt boyutunda ise; akademik ortalaması kötü olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması iyi ve orta olan öğrencilerin puan ortalamasından ve akademik ortalaması iyi olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması orta olan öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Afet Bilinci Algı Ölçeği, “Afet Öncesi Bilinç” ve “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutunda; cinsiyet değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu, erkek öğrencilerin puan ortalamasının kadın öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutu ve PİUÖÖ de; afet deneyimi değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), afet deneyimi olan bireylerin puan ortalamasının afet deneyimi olmayan bireylerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Eğitimi Bilinci”, “Afet Öncesi Bilinç” alt boyutu ve “Afet Bilinci Algı Ölçeği” toplam puanında; sınıf değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve dördüncü sınıfta eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasının diğer sınıflarda eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Yanlış Afet Bilinci” alt boyutunda ise; birinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasının diğer sınıflarda eğitim gören öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir

Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişki

şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutları, “Afet Bilinci Algı Ölçeği” ve PİÜÖÖ toplam puanında; akademik ortalama değişkeninde gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < 0.05$), akademik ortalaması iyi olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması orta ve kötü olan öğrencilerin puan ortalamasından ve akademik ortalaması orta olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması kötü olan öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Afet Eğitimi Bilinci” ve “Afet Öncesi Bilinç” alt boyutunda ise; akademik ortalaması kötü olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması iyi ve orta olan öğrencilerin puan ortalamasından ve akademik ortalaması iyi olan öğrencilerin puan ortalamasının akademik ortalaması orta olan öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 2. Ölçek Puan Ortalamalarının Dağılımı (n= 643)

ÖLÇEKLER	ALT BOYUT	Min. / Max. Puan	$\bar{x} \pm S.S.$
Afet Bilinci Algı Ölçeği	Afet Eğitimi Bilinci	13.00-65.00	54.41 \pm 6.82
	Afet Öncesi Bilinç	8.00-40.00	33.79 \pm 4.64
	Yanlış Afet Bilinci	8.00-40.00	31.57 \pm 7.48
	Afet Sonrası Bilinç	7.00-35.00	26.19 \pm 4.80
	TOPLAM PUAN	36.00-180.00	145.97 \pm 16.52
PİÜÖÖ	TOPLAM PUAN	35.00-175.00	136.31 \pm 21.96

Tablo 3. Çalışmaya Katılanların Demografik Özelliklerine Göre Afet Bilinci Algı Ölçeği ve Alt Boyutları ile PİÜÖÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Afet Eğitimi Bilinci	Afet Öncesi Bilinç	Yanlış Afet Bilinci	Afet Sonrası Bilinç	Afet Bilinci Algı Toplam	PİÜÖÖ
	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$
Cinsiyet						
(1)Kadın	54,59 \pm 6,05	33,75 \pm 3,87	31,91 \pm 7,03	25,62 \pm 4,63	145,88 \pm 14,47	136,23 \pm 21,15
(2)Erkek	54,05 \pm 8,15	33,86 \pm 5,89	30,89 \pm 8,28	27,31 \pm 4,95	146,13 \pm 20,03	136,46 \pm 23,54
Anlamlılık^a	p>0.05	p<0.05 1<2	p>0.05	p<0.05 1<2	p>0.05	p>0.05
Afet Deneyimi						
(1)Evet	54,03 \pm 8,18	33,65 \pm 5,79	31,69 \pm 7,96	27,68 \pm 5,28	147,07 \pm 19,03	142,61 \pm 23,95
(2)Hayır	54,49 \pm 6,51	33,82 \pm 4,38	31,54 \pm 7,39	25,88 \pm 4,65	145,74 \pm 15,97	135,02 \pm 21,33
Anlamlılık^a	p>0.05	p>0.05	p>0.05	p<0.05 2<1	p>0.05	p<0.05 2<1
Öğrenim Görülen Sınıf						
(1)Birinci	54,87 \pm 6,18	33,92 \pm 6,63	32,91 \pm 7,96	25,89 \pm 4,69	147,61 \pm 15,43	136,09 \pm 23,01
(2)İkinci	53,57 \pm 7,57	33,47 \pm 4,96	30,04 \pm 8,12	26,44 \pm 4,95	143,53 \pm 17,63	136,84 \pm 21,13
(3)Üçüncü	46,00 \pm 7,07	30,00 \pm 2,82	21,50 \pm 3,53	20,50 \pm 0,70	118,00 \pm 14,14	111,00 \pm 8,48
(4)Dördüncü	57,24 \pm 4,20	35,21 \pm 3,67	32,63 \pm 6,74	26,92 \pm 4,51	152,02 \pm 12,36	135,48 \pm 19,57
Anlamlılık^b	p<0.05 3<2<1<4	p<0.05 3<2<1<4	p<0.05 3<2<4<1	p>0.05	p<0.05 3<2<1<4	p>0.05
Akademik Ortalama						
(1) İyi	7,33 \pm 3,79	6,21 \pm 2,76	9,56 \pm 3,40	11,49 \pm 4,33	5,93 \pm 2,996	10,43 \pm 4,13
(2) Orta	6,26 \pm 1,80	5,46 \pm 1,14	8,33 \pm 3,03	10,11 \pm 4,01	5,27 \pm 1,22	9,01 \pm 3,52
(3) Kötü	8,38 \pm 5,20	6,14 \pm 2,10	7,52 \pm 2,58	10,38 \pm 4,85	5,38 \pm ,80	10,85 \pm 4,23
Anlamlılık^b	p<0.05 2<1<3	p<0.05 2<1<3	p>0.05	p<0.05 3<2<1	p<0.05 3<2<1	p<0.05 3<2<1

Not: a= Mann Whitney U Testi, b= Kruskal Wallis H Testi, PİÜÖÖ= Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterlilik Ölçeği

Afet Bilinci Algı Ölçeği ile PİÜÖÖ arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna bakıldığında; Afet Bilinci Algı Ölçeği ile PİÜÖÖ arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,477$; $p < ,05$). Afet Bilinci Algı Ölçeği alt boyutlar açısından bakıldığında en yüksek ilişki “Afet Öncesi Bilinç” alt boyutu ile “Afet Eğitimi Bilinci” alt boyutu arasında ($r = ,666$), en düşük ilişki ise “Afet Sonrası Bilinç” alt boyutu ile “Yanlış Afet Bilinci” alt boyutu arasında ($r = ,090$) olduğu görülmüştür (Tablo 4).

Tablo 4. Çalışmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6
(1) Afet Eğitimi Bilinci	1					
(2) Afet Öncesi Bilinç	,666*	1				
(3) Yanlış Afet Bilinci	,338*	,285*	1			
(4) Afet Sonrası Bilinç	,307*	,436*	,090*	1		
(5) Afet Bilinci Algı Ölçeği Toplam	,770*	,717*	,720*	,504*	1	
(6) PİÜÖÖ Toplam	,347*	,413*	,280*	,442*	,477*	1

Not: *= $p < ,05$, PİÜÖÖ= Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz yeterlilik Ölçeği

4. TARTIŞMA

Afetlerin neden olduğu kayıpları göz önünde bulundurduğumuzda gelecekte yaşanabilecek afetlere karşı afet bilinci ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliğinin her bireye aşılması önem kazanmıştır. Buradan yola çıkarak mevcut çalışmada üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik düzeyleri ve aralarındaki ilişkiyi değerlendirmek amaçlanmıştır.

Mevcut çalışmada üniversite öğrencilerinin afet bilinçlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında, çalışmamızla benzer sonuçlar veren çalışmalara rastlanmaktadır (Park ve Yang, 2017; Zakaria vd, 2021; Aras vd., 2021; Aktaş, 2022; Tatlı, 2022; Şekerci vd., 2023; Ay vd., 2023). Yapılan bazı çalışmalarda ise öğretmen adayları olan öğrencilerin afet bilinç algılarının orta düzeyde olduğu belirtilmiştir (Özkazanç ve Yüksel, 2015; Dikmenli ve Yakar, 2019; Torlak, 2021). Yukarıdaki çalışmalar, bu çalışmanın bulgusunu desteklemektedir. Bu çalışmanın bulgularıyla, alandaki bazı çalışmalar arasında fark olmasının temelinde, farklı bölümlerde eğitim gören öğrenciler ile çalışılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrencilerin afet bilinci, müfredat programında yer alan derslerin etkisiyle bilinç düzeyleri artmış olabilir. Mevcut çalışma, afet bilincine ilişkin algı düzeylerinin farklılıklarını ve benzerliklerini göstererek ilgili literatüre ve olası öğrencilerin mesleki gelişim programlarına katkıda bulunabilir.

Bu çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Literatüre bakıldığında hemşirelik öğrencileri ve sağlık çalışanları ile yapılan çalışmalarda öğrencilerin psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliklerinin yüksek olduğu görülmüştür (Ediz ve Yanık, 2024; Arslan vd., 2024; Zhiheng vd., 2012; Zakaria vd., 2017; Çömez İkican vd., 2024). Yapılan bu çalışmalar ile bu çalışmanın bulgularının benzer olduğu görülmektedir. Son yıllarda yaşanan afetlerden dolayı psikolojik ilk yardım kavramının tekrar gündeme gelmesi öğrencilerin bu kavramı araştırarak öz yeterlilik düzeylerini artırdıkları düşünülmektedir.

Çalışmada cinsiyet ile afet bilinci algı ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, erkek öğrencilerin puan ortalamalarının kadınlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yapılan

çalışmalar incelendiğinde, benzer sonuçlar veren çalışmalara rastlanmaktadır (Dikmenli ve Yakar, 2019; Ay vd., 2023; Sönmez ve Gökmenoğlu, 2023; Şekerci vd., 2023). Mevcut çalışmanın bulgularından farklı olarak yapılan bazı çalışmalarda kadın katılımcıların afet eğitimi bilinci, yanlış afet bilinci, afet öncesi ve sonrası bilinci puan ortalamaları erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Aras vd., 2021; Tatlı, 2022; Güldü, 2023). Cinsiyetin psikolojik afet bilinci düzeyinde belirleyici bir değişken olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum muhtemelen erkeklerin toplumsal rolleri gereği afetlere müdahale de daha fazla görev düştüğü için afet bilinçlerinin yüksek olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada öğrenim görülen sınıf ile afet bilinci algı ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin diğer gruptaki öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında birinci sınıf öğrencilerinin afet bilinç düzeylerinin son sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğu belirtilmiştir (Dikmenli ve Yakar, 2019; Sönmez ve Gökmenoğlu, 2023). Bu çalışmaların sonuçları, çalışmamızın bulgusunu desteklemektedir. Afet bilinci algı düzeylerinin son sınıfta yüksek çıkmasının nedeni öğrencilerin alan ve meslek bilgisi açısından diğer sınıf düzeylerine göre donanımlı hale gelmeleri ve son sınıfa kadar olan dönemlerde afet bilinci ile ilgili dersler görmelerine bağlanabilir.

Mevcut çalışmada afet deneyimi ile afet sonrası bilinç alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu, afet deneyimi olan öğrencilerin puan ortalamasının afet deneyimi olmayan öğrencilerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalarda afet yaşayan öğrencilerin afet bilinç puanının afet yaşamayan öğrencilere göre yüksek olduğu bildirilmiştir (Karakuş, 2013; Türkan ve Kılıç, 2017; Dikmenli ve Yakar, 2019; Şahin vd., 2018; Tada vd., 2022; Sönmez ve Gökmenoğlu, 2023). Yukarıda belirtilen çalışma sonuçları bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin doğal afetler ile karşılaşma oranının yüksek olmasının temelinde Türkiye'nin doğal afetlerin sıklıkla yaşandığı bir bölge de olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin daha önce afet deneyimlerinin olması, afet bilinç puan düzeylerini yükseltmiştir. Bu da öğrencilerin, karşılaşacakları bir afet durumunda bilinçli bir yaklaşım sergileyeceklerini ve yapılması gerekenler konusunda daha hazır olacaklarını düşündürmektedir.

Mevcut çalışma öğrencilerin akademik ortalamaları ile afet bilinci ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik arasında anlamlı fark olduğu, akademik ortalaması iyi olan öğrencilerin afet bilinci ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliklerinin yüksek olduğu sonuçlarına işaret etmiştir. Literatüre bakıldığında akademik ortalama değişkeni ile afet bilinci ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği arasındaki ilişkiyi belirleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Akademik ortalamaları yüksek olan öğrencilerin araştırma ve öğrenmeye daha açık olduğu özellikle bu konularda araştırmalar yaparak afet bilinçleri ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik düzeylerini artırdıkları düşünülmektedir.

Bu çalışma afet deneyimi ile psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik ölçeği arasında anlamlı bir ilişki olduğu, afet deneyimi olan öğrencilerin puan ortalamalarının afet deneyimi olmayan öğrencilerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde afet deneyimi ile psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Öğrencilerin daha önce afet deneyimlerinin olmaları onların psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik puan düzeylerini yükseltmiştir. Afet deneyimi olan insanların psikolojik ilk yardım konusunda araştırmalar yaparak bu konuda bilgi seviyelerini artırdıkları düşünülmektedir.

Bu çalışma, afet bilinci ile psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymakta ve afet bilinci arttıkça, psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği de artmaktadır. Literatürde bu ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışmalar bulunmamakla birlikte, çeşitli çalışmalar afet hazırlık algısı ile psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliği arasında istatistiksel

olarak anlamlı pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Dikmenli ve Yakar, 2019; Kılıç ve Şimşek, 2019; Said vd., 2020; Çömez İkican vd., 2024; Paton vd., 2008). Bu bulgular, afet bilincinin bir alt boyutu olan afet öncesi farkındalık ve afet hazırlık algısının tamamlayıcı kavramlar olmaları nedeniyle mevcut çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, afet bilinci eğitim programlarında psikolojik ilk yardım uygulama bilgilerinin de yer almasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, yüksek afet bilincine sahip bireylerin, psikolojik ilk yardım uygulama konusundaki öz yeterliliklerinin de daha fazla farkında olmaları muhtemeldir. Bu durum, hem genel afet bilincini hem de spesifik psikolojik ilk yardım tekniklerini içeren kapsamlı afet eğitimi programlarının, bireyler ve toplumlar arasında genel afet hazırlık ve müdahale kapasitelerinin artırılmasında özellikle etkili olabileceğini göstermektedir.

Afetlerle karşılaşma ihtimalimizin yüksek olduğunu göz önüne alırsak, özellikle üniversite öğrencilerinin afetler konusunda bilinç düzeyinin artırılması ve afetlere hazır hale getirilmesi çok fazla önem taşımaktadır. Bunun için de, toplumun afet konusunda bilinçlenmesi veya bilinçlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Özellikle en son olarak büyük bir alanı etkileyen Kahramanmaraş depremi göz önünde bulundurulduğunda bu afette insanların afet bilinci ve psikolojik ilk yardım noktasında bilgi eksikleri olduğu görülmüştür. Bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin bilgi düzeyleri tespit edilerek gelecekte yapılacak afet bilinci ve psikolojik ilk yardım eğitim çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılıkları, kullanılan ölçeklerin öz-bildirime dayanması, araştırmanın yalnızca bir üniversitede gerçekleştirilmesi ve kesitsel tasarımın nedensel çıkarımlara olanak tanınamaması şeklinde belirlenmiştir. Bu sınırlılıklar, çalışmanın sonuçlarının genellenebilirliğini ve yorumlanmasını etkileyebilecek önemli unsurlardır. Gelecekteki araştırmalarda bu kısıtlamaların üstesinden gelmek amacıyla çoklu veri toplama yöntemleri, çok merkezli örneklem ve boylamsal tasarımlar değerlendirilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin afet bilinç ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliklerinin incelendiği bu çalışmada öğrencilerin afet bilinç ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet, öğrenim görülen sınıf, akademik ortalama ve afet deneyimi gibi demografik özelliklerine göre afet bilinci ve psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliklerine ilişkin sonuçların anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin afet bilinci arttıkça psikolojik ilk yardım uygulama öz yeterliliklerinin de arttığı tespit edilmiştir. Türkiye afetlerin sık yaşandığı bir ülke olduğu için toplumun tüm bireyleri doğal afetlere karşı bilinçlendirilmelidir. Afet sonrasında yapılacak bilinçli müdahaleler kadar, afetler oluşmadan önce toplumun bilgilendirilmesi ve eğitimi de büyük önem taşımaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda üniversitelerin kendi teorik ve uygulamalı ders programlarına ek olarak afet bilinci ve afetlerde psikolojik ilk yardım derslerini programlarına dâhil etmeleri, afet tatbikatlarının sıklığının artırılması ve psikolojik ilk yardım sertifika programlarının verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Aker T (2012). Temel sağlık hizmetlerinde ruhsal travmaya yaklaşım. Ankara, Türkiye Psikiyatri Derneği.

Aktaş, M.N. (2022). Sağlık Eğitimi Veren Bir Üniversitede Okuyan Öğrencilerin Afet Bilinci Ve Temel İlk Yardım Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Bir Vakıf Üniversitesi Örneği. Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişki

Altındış, S., Şeyda, T. O. K., Aslan, F. G., Adıgül, M. P., Ekerbiçer, H. Ç., & Altındış, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Sakarya Tıp Dergisi*, 7(3), 125-130.

Aras, M., Mumcu, A., & Karabey, T. (2021). Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin afet bilinç düzeylerinin belirlenmesi. *TOĞÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 40-49.

Arslan, B. Ş., Çolak, Y., & Buldukoğlu, K. (2024). Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterliği ile Travmayla Başa Çıkma Algıları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Tanımlayıcı Araştırma. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 16(4).

Ay, F. A., Bahadır, Z., Kılıç, B., Ay, F., & Başbüyük, G. Ö. (2023). 60+ Tazelenme Üniversitesi Öğrencilerinin Afet Bilinci Algı Düzeyleri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 16(2), 69-77.

Barde, S., Upendra, S., & Kaur, J. (2023). Effectiveness of Structured Teaching Programme on the Level of Knowledge about Psychological First aid among Teachers Working in Selected Schools in Pune City. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(2S), 98-101.

Bayageldi, N. K., & Şimşek, N. (2022). Development study of psychological first aid application self-efficacy scale. *Perspectives in psychiatric care*, 58(4), 1665-1679.

Brymer M, Layne C, Jacobs A, Pynoos R, Ruzek J, Steinberg A, et. al. (2006). Psychological First Aid Field Operations Guide, 2nd Edition. Los Angeles, National Child Traumatic Stress Network and National Center for PTSD.

Coveleski, J. (2014). *A study of students' perceptions of natural disaster plans and emergency preparedness at a higher education institution* (Doctoral dissertation, The Florida State University).

Çomez İkican, T., Şahin Bayindir, G., Engin, Y., & Albal, E. (2024). Disaster preparedness perceptions and psychological first-aid competencies of psychiatric nurses. *International nursing review*, 10.1111/inr.13036. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/inr.13036>

Demircioğlu, M., Şeker, Z., & Aker, A. T. (2019). Psikolojik İlk Yardım: Amaçları, Uygulanışı, Hassas Gruplar ve Uyulması Gereken Etik Kurallar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(3), 351-362.

Dikmenli, Y., Yakar, H. and Konca, A. S. (2018). Development of Disaster Awareness Scale: A Validity and Reliability Study. *Review of International Geographical Education Online*, 8(2), 206-220.

Dikmenli, Y., & Yakar, H. (2019). Öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 386-416.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). War Trauma Foundation, World Vision International (2011). Psychological First Aid: Guide for Field Workers. World Health Organization: Geneva. (https://www.who.int/mental_health/publications/guide_field_workers/en/) Erişim Tarihi: 24.05.2023.

Ediz, Ç., & Yanık, D. (2024). Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz yeterlik Düzeyleri ve Mental İyi Oluşlarının Belirlenmesi: Çok Merkezli Tanımlayıcı Bir Çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(1).

Everly Jr, G. S., Everly, G. S., & Lating, J. M. (2022). *The Johns Hopkins guide to psychological first aid*. JHU Press.

Fahjan Y, Pakdamar F, Eryılmaz Y, Kara Fİ (2015.) Afet planlamasında deprem riski belirsizliklerinin değerlendirilmesi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi* 1: 21-39.

Fox, JH, Burkle, FM, Bass, J, Pia, FA, Epstein, JL, Markenson, D (2012). The effectiveness of psychological first aid as a disaster intervention tool: research analysis of peer-reviewed literature from 1990–2010. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness* 6, 247–252.

Gispén, F., & Wu, A. W. (2018). Psychological first aid: CPR for mental health crises in healthcare. *Journal of Patient Safety and Risk Management*, 23(2), 51-53.

Goldmann, E., & Galea, S. (2014). Mental health consequences of disasters. *Annual review of public health*, 35(1), 169-183.

Güldü, Ö. (2023). Afet bilinci ve stresli durumlarla başa çıkma arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 638-658.

Karakuş, U. (2013). Depremi Yaşamış Ve Yaşamamış Öğrencilerin Deprem Algularının, Metafor Analizi İle İncelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 97-116.

Kılıç, N., & Şimşek, N. (2018). Psikolojik ilk yardım ve hemşirelik. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 9(3), 212-218.

Kılıç, N., & Şimşek, N. (2019). The effects of psychological first aid training on disaster preparedness perception and self-efficacy. *Nurse education today*, 83, 104203.

Kim, H. W., & Choi, Y. J. (2022). A simulation-based nursing education of psychological first aid for adolescents exposed to hazardous chemical disasters. *BMC medical education*, 22(1), 93.

Li, W., Ai, A. L., & Dickey, S. L. (2023). Disaster stressors and coping with the traumatization of deadliest hurricanes in US Mainland: A follow-up study. *Natural Hazards Research*, 3(1), 42-48.

Makwana, N. (2019). Disaster and its impact on mental health: A narrative review. *Journal of family medicine and primary care*, 8(10), 3090-3095.

Marangoz, M., & Çağrı, İ. (2023). Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 24(52), 1-30.

Minihan, E., Gavin, B., Kelly, B. D., & McNicholas, F. (2020). COVID-19, mental health and psychological first aid. *Irish Journal of Psychological Medicine*, 37(4), 259-263.

Ozkazanc, S., & Yuksel, U. D. (2015). Evaluation of disaster awareness and sensitivity level of higher education students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 745-753.

Park, A. S., & Yang, J. H. (2017). The effect of disaster awareness, attitude, preparedness on the basic competencies of disaster nursing among nursing students. *Journal of the Korean Data Analysis Society*, 19(3), 1625-1636.

Patel, R. K., Pamidimukkala, A., Kermanshachi, S., & Etmiani-Ghasrodashti, R. (2023). Disaster preparedness and awareness among university students: a structural equation analysis. *International journal of environmental research and public health*, 20(5), 4447.

Paton, D., Smith, L., Daly, M., & Johnston, D. (2008). Risk perception and volcanic hazard mitigation: Individual and social perspectives. *Journal of Volcanology and Geothermal Research*, 172(3-4), 179-188.

Saeed, S. A., & Gargano, S. P. (2022). Natural disasters and mental health. *International review of psychiatry*, 34(1), 16-25.

Said, N. B., Molassiotis, A., & Chiang, V. C. (2020). Psychological preparedness for disasters among nurses with disaster field experience: An international online survey. *International journal of disaster risk reduction*, 46, 101533.

Sonmez, E. D., & Gokmenoglu, T. (2023). Understanding the teachers' disaster preparedness beliefs. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 85, 103511.

Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Psikolojik İlk Yardım Uygulama Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişki

Şahin, Y., Lamba, M., & Öztop, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci Ve Afete Hazırlık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 149-159.

Şekerci, Y. G., Ayvazoğlu, G., & Çekiç, M. (2023). Üniversite öğrencilerinin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin saptanması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 74-81.

Tada, M., Iwamoto, S., Kubo, H., & Senou, A. (2022). Relationship between disaster prevention awareness and preparedness among residents living in mountainous areas of Japan. *Health Emergency and Disaster Nursing*, 9(1), 95-102.

Tatlı, M.A. (2022). Afet Bilinci Ve Maske Kullanımı İlişkisi İle İlgili Bir Araştırma – Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği. Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Torlak, V. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetlere yönelik farkındalıklarının incelenmesi. Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Türkan, A. H., & Kılıç, İ. (2017). Üniversite öğrencilerinin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutta afetlere yönelik tutumlarına ilişkin bir betimleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 114-127.

URL1,(2018). https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/turkiye_de_afetler.pdf. Erişim Tarihi: 28.04.2024

URL 2, (2023). <https://www.afad.gov.tr/afet-istatistikleri>. Erişim Tarihi: 24.09.2025

Yazıcı, Ö., & Ulu Kalın, Ö. (2018). “Doğal Afet” için kavramsal metaforların karşılaştırmalı analizi. E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 25-40.

Yiğit, E., Gülseda, B. O. Z., Gökçe, A., & Ali, Ö. Z. E. R. (2020). İnönü Üniversitesi Tıp ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Afet Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10(4), 580-586.

Zakaria, K., Chuemchit, M. (2017). Knowledge, attitude and practice of psychological first aid among health professionals working in accident & emergency department in Brunei Darussalam. *J Health Res.*, 31(1), 99-105. <https://doi.org/10.14456/jhr.2017.72>

Zakaria, H. A., Ridzuan, R. H. A., Vijayakumar, N., Zamri, L. H., & Zuchri, I. (2021). A Cross-sectional Study of Awareness and Preparedness of Disaster Relief Among Staff and Students of University of Cyberjaya. *Malaysian Journal of Medicine & Health Sciences*, 17.

Zhiheng, Z., Caixia, W., Jiaji, W., Huajie, Y., Chao, W., & Wannian, L. (2012). The knowledge, attitude and behavior about public health emergencies and the response capacity of primary care medical staffs of Guangdong Province, China. *BMC health services research*, 12(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/1472-6963-12-338>